

Svenska folkpartiets politiska och sociala uppgifter.

Diskussionsreferat vid Svenska partidagen den 17 maj
af dr A. Lille.

Någon särskild framsynthet har icke behöfts för förutsägelsen, att vidtgående politiska och sociala omgestaltningar skulle blifva en följd af det ännu pågående världskriget. Förutsägelsen har, hvad vårt land beträffar, slagit in redan under krigets fortgång. Vi stå inför en utveckling, af hvilken vi nu blott kunna skönja konturerna. För sin slutliga gestaltning kräfvär densamma helt visst år af famlande och strider, innan vi åter komma till ett jämviktsläge för att, såsom vi hoppas, slutligen vinna den trygghet och lycka, som endast under korta perioder varit vårt folk beskärd.

Hvilka insatser kan den svenska nationaliteten i vårt land göra i detta politiska och sociala nydaningsarbete? Eller är densamma till sin numerär så ringa, till sitt länkesätt så egoistisk, i fråga om sin ställning till den finska majoriteten så böjd för afsondring, att dess inflytande på detta arbete i fosterlandet endast kan

blifva af ringa, om någon, positiv betydelse? Frågans besvarande skulle förutsätta en djupare gående utredning än tiden i dag medgifver. Några synpunkter må dock framhållas till dess belysning.

Finlands svenska nationalitet innesluter inom sig äfven dess svensktalande bildade klass. Om denna klass har en upmärksammas finsk författare nyligen sagt, att densamma har att uppvisa ett så skarpslipadt andligt vapen som en högt skolad intelligens, ett osvikligt formsinne och en nedärfd känslighet för alla skiftningar i utvecklingen, allt frukter af en genom generationer gående kulturell uppfostran. Men denna klass skulle, genom att densamma icke längre vill känna sig såsom ett med den finsktalande befolkningen och i denna söka sin nationella rot, ha beröfvat sig förmågan att men det intellektuella vapen, som ligger i dess böjliga, elastiska ande, gagna det hela. Genom sin avslutning till den svenska kustbefolk-

ningen skulle densamma på ett konstlat sätt begränsa sin verksamhetskrets och ställning till obotlig skada för fosterlandet.

Men är nu icke detta sätt att bedöma vår svenska bildade klass' uppgift och ställning allt för schematiskt och inskränkt? Fasthåller icke denna syn på saken vid det gamla åskådningssättet, att endast det arbete i grunden är till gagn för fosterlandet, som boltnar hos den finska nationaliteten och afser att befordra dess utveckling, att den kulturinsats den svenska befolkningen gör i landet redan på grund af dess fåtal är af så underordnad betydelse i jämförelse med det finska flertalets, att Finland utan afsaknad kan undvara denna?

Huru har man icke under de föregående decenniernas lopp, allt sedan språkfrågan begynte upptaga sinna, hos oss tvistat om den svenska bildade klassens nationalitet, ställning och uppgift. Denna kunde icke vara någon annan, hette det på fenomeniskt håll, än att byta om modersmål och gå upp i finskheten. Parollen följdes i nog stor omfattning under den första finsk-nationella entusiasmens tider. Det var på detta sätt stommen till en finsk bildad klass skapades. Först senare ha de finska lärdomsskolorna gifvit det stoff, som varit af nöden för att dana en verkligt nationell finsk öfverklass, hos hvilken man märker „kulturarfvet ungdom och ytlighet” för att tala med samma finska författare. Men den del af den bildade klassen i landet, som höll på rätten till sitt svenska modersmål och sina gamla kulturtraditioner samt sålunda ville förblifva svensk, den skulle genom denna sin „isolering”, såsom författaren

säger, förlorat sina rötter samtidigt som „den finskspråkiga kulturen därigenom förlorat sin blomma och frukt”.

Men har man väl rätt att här tala om isolering därför, att den svenska bildade klassen i vårt land till öfvervägande del velat behålla sitt modersmål? Har densamma därmed i grunden i förhållandet till den finsktalande majoriteten blifvit något annat än hvad den varit? Företräder icke denna bildade, klass, fastän fortfarande svensk till språk och enligt sin egen uppfattning äfver till nationalitet, den fosterländska om också icke den finskspråkiga kulturens blomma och frukt?

Man fattar begreppet fosterländsk kultur allt för inskränkt genom att likställa detta med finskspråkig kultur. Men om man en gång medger, att i folkbegreppet såsom en högre enhet kunna inbegripas olika nationella element med olika språk, så kan det ju icke vara stötande för logiken att medgifva, att i ett folks kultur olika nationella insatser kunna vara företrädda; att alltså vår fosterländska kultur bär prägeln af olika sådana nationella insatser samt att densamma just därigenom fått skiftningar som göra den rikare och i många afseenden originellare än om den bure en enbart finsk färgläggning. Den svenska nationalitetens inlägg i den finländska kulturen har varit oskattbart, detta inlägg är för närvarande stort och ger ännu rikare löften för framtiden. Hvad har då den finländska kulturen förlorat på att den svenska bildade klassen fortfarande i vårt land är så talrik? Jo, säger man, genom att denna klass icke betraktar sig som finsk, är den icke längre „en bärare af det finska fol-

kets kulturarbete". Men härvid glömmer man att i vårt folks kulturarbete ingår allt det odlingsarbete i Finland, som utföres icke blott af den befolkning, som har finskan, utan äfven af den som har svenskan till modersmål. Räknar man härvid endast med det kulturarbete som göres af den finska nationaliteten, då stympar man i nationell förblindelse vårt folks kulturgärning och därmed har man fått orsak att med författaren sörja öfver att „utsikten till Europa för den finskspråkiga kulturen begynt fördunklas", öfver „den inhemska kvafheten och andnöden". Om den finskspråkiga kulturens förkämpar gjort denna iakttagelse redan nu, i huru hög grad skulle icke förhållandet i denna riktning försämras, om allt kulturarbete i vårt land blefve rent finskt. Och dock är det mot detta mål man sträfvar.

Man fordrar att den svenska bildade klassen betraktar sig såsom finsk och fyller en finnes plikter, lefver det finska samhällets lif samt instinktivt känner dess behof och sträfvanden. At en människa, som är främmande för det finska folket och som är döf för de finska sträfvandena, kan det finska samhället icke anförtro en enda organiskt viktig uppgift. Så resonerar författaren till skriften „Nationell själfpröfning". Ater ser han för trångt på Finlands folk, i det han identifierar detsamma med landets finsktalande befolkning. Finnes det i själfva verket någon organiskt viktig samhällsuppgift, från de mest vägande politiska, sociala och ekonomiska till de betydelsefullaste rent kulturella, som icke den svenska bildade klassen främst varit med om att lösa,

i många fall ensam löst till samhällets bästa under det flydda seklet? Ja man måste fråga, huruvida dessa uppgifter alls skulle kunnat lösas så lyckligt som det skett, om icke lösningen utgått just från denna samhällsklass. Att dess språk varit svenskan, att dess bildning varit svensk har icke hindrat densamma att lefva detta samhälles lif, att instinktivt känna dess behof och sträfvan. Denna känsla af enhet har hos vår bildade klass förefunnits därför, att historiens gång hos oss skapat ett enhetligt folkmedvetande, som icke brutits däraf, att samma klass i sitt nationalitetsmedvetande känt sig såsom ett med de svenska djupa folklagren i landet, känt sig jämte dem bildade dess svenska nationalitet till åtskillnad från den finska.

Otvifvelaktigt har författaren till nämnda arbete rätt, då han säger, att en del af den svenska bildade klassen endast på konstlad väg kan skapa sig en särskild samhörighetskänsla med den svenska bygdebefolkningen. Erfarenheten ger vid handen att många af bildade med svenskt modersmål i vårt land känna sig stå lika nära eller kanske lika främmande för de djupare folklagren i landet, vare sig dessa äro svenska eller finska. Detta beror på vistelseort, lefnadskall och yrke samt till icke ringa grad däraf, att de såsom stadsbor aldrig trädt i närmare beröring med det egentliga folket. Men redan det förhållandet, att många af vår svenska bildade klass arbeta i den rent finska befolkningens midt och känna sig stå densamma nära, är ju ett intyg på att denna klass aldrig velat resa en konstlad klyfta mellan sig och den finsktalande delen af folket.

Klart är dock, att kärnan af den svenska bildade klassen, om densamma fortfarande vill bevara sitt modersmål och hålla fast vid våra gamla bildningstraditioner, måste se sin rot i de djupare svenska folklagren samt känna sig stå dessa närmare än de finska. Att detta svenska nationalitetsmedvetande i framtiden skall blifva allt mera fördjupadt, därför borga de starka känslor, med hvilka den svenska ungdomen omfattat svenskhetstanken. De nutida yngre svenska generationerna ha på ett långt intimare sätt än de äldre trädt i beröring med vår svenska allmogebefolkning under gemensamt upplysnings- och kulturarbete af olika slag. Därunder har i deras medvetande den tanken vunnit allt större klarhet och styrka, att den svenska befolkningens fortbestånd väsentligen sammanhänger med dess bofasthet i de gamla svenska bygderna; att det är denna befolknings icke blott rätt utan äfven plikt att bevara sitt bosättningsområde med alla till buds stående medel, från hvilket håll faran än kan hota; att landets svenska bildade klass i känslan af sin samhörighet med de svenska djupa folklagren i främsta rummet har att egna dem sin omvårdnad och därmed trygga den svenska nationalitetens fortbestånd genom tiderna.

Huru mycket man från finskt håll än har lust att orda om de svenskes isolering, klandra att dessa samlå sina millionfonder för att trygga svenska bildningsanstalter och kultur, får detta icke ett ögonblick rubba vår föresats att vandra den väg vi för oss utstakat. Vägen är lagd på gammal, god svensk grund, att med egna krafter slå sig fram genom tidens mot-

satta strömningar i medvetandet om att vara man för sig och icke nådehjon hos en annan.

Vi kunna tryggt bära klandret för isoleringen. Ty vi veta å andra sidan väl hvar vi i broderligt samarbete skola mötas med den finska nationaliteten. Där det gäller att slå vakt om landets rätt att finna en plats bland nationernas antal, har Finlands svenska befolkning varit den första att räcka handen åt dess finska. I denna strid har den svenska nationaliteten varit vårt folks ryggrad, burit dess tyngsta börda, lastän den utsträckta handen till samarbete mera än en gång tillbakavisats. Det af landets svenskar gifna föredömet har smittat, och nu ha vi haft glädjen att se huru under årens lopp motståndsviljan mot ingreppen i vår rätt vuxit äfven där den hittills varit svagast. Med berättigad stolthet skall vår svenska befolkning kunna räkna det sig framför andra till förtjänst, att dess af förluster och lidanden fyllda motstånd under de förgångna olaglighetsperioderna besparat Finlands folk de blodsoffer både föregående och nu pågående krig ovillkorligen af detta skulle kräft. Ha väl den finska befolkningens företrädare rätt att för isolering klandra en minoritet, hvilken såsom den svenska ställt sig i främsta ledet i den strid, som gällt det helas vara och välfärd?

Men äfven nu, sedan samarbete på det rent politiska området kunnat ernås mellan minoriteten och majoriteten af landets befolkning, har den svenska nationaliteten att genom orubblig fasthet vara ett föredöme på den väg vi ha att gå mot framtidens friare horisonter. För ett folk som vårt, hvilket genom sekler vandrat

laglydnadens och lidandets väg och haft kraft och klokhet att vid sidan af det ryska enväldet förverkliga rättsstatens idé, finnes det intet annat mål än den fulla och hela politiska självbestämningrätten. Vi måste vilja målet och är vår vilja fast, skall detta äfven vinnas.

Men vi få icke heller sluta ögonen för vägens svårigheter. Målet kunna vi icke nå med egna maktmedel. Det står att vinna antingen genom öfverenskommelse med det ryska folket eller genom att de europeiska makterna finna det förenligt med sina intressen att skapa en neutral stat mellan Ryssland och Sverge. För Ryssland har besittningen af Finland direkt betydelse endast hvad vidkommer försvaret af dess hufvudstad. Detta var äfven det närmaste målet med Alexander I:s eröfring af vårt land. Ett själfständigt Finland med af stormakterna garanterad neutralitet skulle själfklart i ännu högre grad blifva ett skydd för den ryska hufvudstaden än ett autonomt Finland, som under ett krig när som helst kunde ånfallas af en med Ryssland krigförande makt. Såsom själfständigt och neutralt måste vårt land ha ett långt större intresse att försvara sig mot hvarje angripare än i sin nuvarande ställning till Ryssland, hvars nationalistiska politik under de senaste tjugu åren ingifvit oss mera fruktan och misstro än tillgifvenhet och förtroende. Ville man i Ryssland i denna punkt se klart på sin egen fördel och lägga ett band på sin nationella stolthet, så skulle man själfmant erbjuda vårt folk den fulla själfständighet, som är betingad af dess historiska utveckling, dess förmåga

af själfstyrelse och den allmänna världspolitiska ställningen. Ryssland skulle därpå i strategiskt afseende vinna en trygghet för sin hufvudstad, som det icke kan få, så länge det vid sin sida har ett folk, hvars misstro aldrig helt skall kunna utplånas, därför att detta folk icke någonsin skulle kunna vinna full trygghet mot att icke från den öfvermäktiga grannens sida lida intrång i sin rätt, eller småningom nationellt utplånas. Såsom fullt själfständigt skulle Finland komma att till Ryssland intaga den mest vänskapliga ställning, tvunget därtill redan af politiska och ekonomiska skäl. Finland har behof af Ryssland i lika hög, kanskt i ännu högre grad än Ryssland af Finland, och detta medvetande skulle blifva ett af de starkaste banden, som efter Finlands afskiljande skulle förena de båda länderna. Härtill komme tacksamhetskänslan, om skilsmässan blefve en akt af det ryska folkets fria vilja.

Men vi äro tvungna att äfven räkna med möjligheten, att Finlands hopp om full själfständighet i den närmaste framtiden icke förverkligas, utan att ett samband af ett eller annat slag komme att fortbestå mellan detta och Ryssland. Under sådant förhållande har jag tänkt mig, att åt vårt land borde kunna beredas en ställning, snarlik den Donaufurstendömena intogo till Turkiet innan de förklarades för suveräna stater. Suveräniteten innehades af Turkiet, som utåt i folkrättsligt afseende representerade vasallstaterna. De inre angelägenheterna i dessa stater, i hvilkas spets stodo egna furstar, voro helt och hållet undandragna Turkiets vilja och bestämmanderätt.

Furstendömena ägde sin egen armé afsedd för den inre ordningens upprätthållande samt det egna landets försvar. Undersåtarna i furstendömena åtnjöto såsom det turkiska rikets invånare skydd af de turkiska diplomatiska representationerna. Furstendömenas förhållande till Turkiet var sålunda ett i högsta möjliga måtto själfständigt och dessa staters rättigheter voro internationellt af främmande makter skyddade mot öfverherren.

Tänkbart är att sambandet mellan Finland och Ryssland kunde erhålla en form liknande denna. Jag kan och bör icke i detta sammanhang ingå på några närmare detaljer. Så mycket bör dock anföras att vi kunna tänka oss, att Finland skulle äga sin särskilda storfurste eller president, som i landets inre angelägenheter utöfvade den högsta statsmakten; honom skulle tillkomma suspensivt veto mot verkställigheten af landtdagens beslut, rätt att utnämna ministrarna samt rätt att i alla de frågor, där detta kan ske, representera landet utåt. Finland skulle i ryska utrikesdepartementet ha sin särskilda representant, deltaga i kostnaderna för Rysslands utrikesrepresentation samt i utlandet företrädas af egna konsulat eller handelsombudsmän. Hvad jag härvid särskildt ville betona är den internationella garantin, hvilken vårt land under inga förhållanden längre kan undvara. Man har velat göra gällande, att en sådan garanti visat sig vara af ringa eller ingen betydelse. I detta afseende går man för långt. Framtidens förhållande folken emellan kommer helt visst efter kriget att taga andra

former än de hittills rådande. Hvilken moralisk styrka skulle det för öfrigt icke gifvit oss, om vi under de förgångna ofärdstiderna kunnat åberopa internationell garanti, äfven om denna icke med vapenmakt gjort sig gällande.

Min uppfattning af det mål Finland i fråga om sin framtida politiska ställning har att ställa för sig ville jag sammanfatta i följande satser:

att Finland i kulturell och politisk utveckling fortskridit så långt, att denna berättigar detsamma att uppställa krafvet att såsom en själfständig stat intaga en plats bland de suveräna nationernas antal; samt

att vårt folk, i händelse denna tanke förverkligande under förhållandenas tvång måste taga uppskof, bör uppställa såsom sitt närmaste mål, att den högsta afgörande makten i alla dess inre angelägenheter lägges i inhemsk regeringsmyndighets hand; att landets försvarsväsen i alla dess delar blir ett inhemskt sådant och försvaret anförtros åt dess egna trupper; att Finlands ställning i öfrigt så ordnas att Rysslands suveränitet öfver Finland endast sträcker sig till att representera detta hos främmande makter, samt att Finlands framtida rättsliga ställning till Ryssland internationellt garanteras.

Jag öfvergår till det andra stora fältet, på hvilket de två nationaliteterna i vårt land i gemensamt samarbete ha att verka för fosterlandets utveckling och välgång. Detta fält är det inre lagstiftningsarbetet på rättens, ekonomins, socialpolitikens och den andliga kulturens gebit i hela dess omfattning. I detta arbete har den svenska nationalitetens sam-

hållsbevarande läggning särskildt framträdt och skall väl under tider som stunda äfven göra sig gällande. Den svenska öfverklassen har fått namn om sig att vara konservativ och skall nog delvis så förblifva. Häri ligger ju i och för sig intet klandervärdt. Men djupt vore det att beklaga, om den svenska befolkningen i vårt land och särskildt dess bildade klass i stort taget skulle sakna blick för hvad den nya tiden fordrar af folken. Detta vore att ställa sig på sidan om tidskrafven, blifva efter, och förlora allt inflytande på utvecklingsarbetet i landet. En sådan social trängsynthet skulle själfklart äfven hafva till följd en ohjälplig splittring inom den svenska nationaliteten. Åt hvilket håll de djupa leden inom denna redan dragas känna vi. All möjlighet att hålla de återstående af dem tillbaka vore förlorad, om de såge att de klasser, som inom vår svenska befolkning representera bildningen och förmögenheten, vore den speciella bäraren af det reaktionära åskådningssättet i landet.

Man fattar att det samhällselement, hvilket såsom det svenska under tidernas lopp företrädt det politiska inflytandet, kulturen och kapitalet, måste blifva det i egentlig mening samhällsbevarande och därmed äfven få en konservativ läggning. Men det borde blifva denna samhällsklass, som fått så mycket och, hvad de svenska djupa leden vidkommer, i det stora hela dock gifvit så litet, stora gärning att nu ha förstått och därför frivilligt tillmötesgå de kraf, som kunna fyllas och som nu ställas på densamma från den svenska kroppsarbetande befolkning, som är fäst vid

fabriksarbetet i städerna och jordbruksarbetet på landet. Hela landets och i all synnerhet det svenska Finlands största sociala fråga är jordfrågan. Villkoret för socialdemokratins bekämpande och den svenska bygdens bevarande såsom svensk är skapandet af största möjliga antal själfständiga svenska jordägare eller brukare med bestående och ärftlig besittningsrätt till jorden. Här fordras offer och stora sådana af de svenska jordägarna, ty torparfrågans lösning skall nu komma att gå i radikalare riktning än man tidigare tänkt sig. Ty äfven en del af jordvärdestegringen bör komma brukarna till godo.

Hvad beträffar industriarbetarnas ställning stå vidtgående djupt ingripande reformer på dagordningen. Arbetsdagens förkortning, anordnandet af arbetarskydd i ordets vidsträckta bemärkelse, af ålderdoms- och invaliditetsförsäkring, af omfattande yrkesupplysning samt af större delaktighet i afkastningen af industrin och inflytande på dess ledning, se här kraf, som icke längre kunna skjutas åt sidan och hvilka äfven ledarna af den industriella produktionen i landet på att fransynt sätt i särskilda fall synas förståendefullt uppmärksammat. Äfven den kommunala rösträttsreformen står nu på dagordningen och måste lösas i riktning att hvarje skattebetalare erhåller en röst. Genomförandet af alla dessa kraf fordrar stora offer af dem, hos hvilka kapitalet i landet i stort sedt befinner sig. Vikten ligger lika mycket på huru dessa offer göras som att de blifva gjorda. Förstå de besittande

att tillmötesgå krafven icke motvilligt och blott på grund af tvång utan frivilligt i medvetandet att därmed bidra till en höjning, ekonomiskt och socialt, af vidsträckta folklager i fosterlandet och sålunda på det enda verk samma sätt som är möjligt fylla klyftan mellan samhällsklasserna, då skall helt visst äfven en lyckligare tid med fridfullare utveckling gry för fosterlandet, så hotfull klasskampen i detta nu än ter sig.

Det gäller att se stort på förhållandena och på tiden. Samhällena, skakade i sina grundvalar genom världskriget, stå inför en nydaningsprocess, sådan historien visar oss att mänskligheten måste genomgå efter vissa tidsintervaller. Med kamp, lidanden och förluster synas folken vara tvungna att köpa sig framstegen i utveckling, särskildt då denna går ut på att låta kulturens vinningar i välstånd och socialt inflytande komma de stora massorna till godo. Likt hafvets böljor höjer sig klass efter klass ur samhällsdjupet för att taga sin andel i utvecklingens frukter och tilltvinga sig dess ledning. Tider förgå och den härskande klassen sjunker tillbaka för att lämna rum för en ny våg ur detta djup, där den stora

kämpande och lidande massa röres, som bildar samhällenas bottenlager. Hvad gäller kampen sist och slutligen? Det är denna fråga man blott alltför ofta glömmet att ställa till sig och besvara. Målet är icke friheten, icke välståndet och njutningen, icke makten. Slutmålet för folken liksom för mänskligheten kan icke vara något annat än lyckan, för hvars vinnande allt det andra endast måste ses såsom medel. Men lyckan kan endast nås genom utvecklingen af de osjälfviska broderskänslorna nationerna och individerna emellan, för hvilka känslors väckande individens förädling är den oundgängliga förutsättningen. I denna ha vi alltså att se utvecklingens slutmål.

Måtte nya varma broderskänslor lefva upp inom vår svenska stam, för hvars bevarande och inflytande i fosterlandet det förtroendefulla samarbetet och sammanhålligheten äro den viktigaste förutsättningen. Splittringens ande kan lätt nog få makt med oss. Må vi då icke glömma att det endast är genom krafternas samling vi såsom de fåtaliga och därför svaga kunna göra oss gällande i jämbredd med den finsktalande majoriteten af vårt folk.

I anledning af denna diskussionsfråga beslöt partidagen enhälligt i enlighet med referentens sats på sid. 6 såsom sin mening uttala:

att Finland i kulturell och poli-

tisk utveckling fortskridit så långt, att denna berättigar det samma att uppställa krafvet att såsom en själfständig stat intaga en plats bland de suveräna nationernas antal.